

Axel Grindes bok *"Släkter i Rätan 1695 - 1900"* är en bok som kommer till flitig användning. På sidorna 94 till 97 noteras de som mellan 1868 och 1914 utvandrade till Nordamerika. En inte oväsentlig åderlåtning av befolkningsunderlaget i socknen. De värmlänningar och norska medborgare som räknas upp som inflyttade på de följande tre sidorna minskar befolkningstappet något. Fick då inte socknen påfyllning från andra delar av landet? Innehållet i två tabeller väckte under julen 2020 min nyfikenhet. I tabell **864B** noterade jag att en kvinna från Sollerö Falu län gift sig med en man i Rätansbyn. Som sedan mitten av 1980-talet bosatt i Falun såg jag här en utmaning i att spåra hennes anor. Innan jag hann börja förde mig bläddrandet till tabell **925**. Där noterar jag en kvinna med samma efternamn också hon från Dalarna men inte från solskenet mitt i Siljan.

Kvinnorna visar sig vara två systrar från **Döllas** i Sillerö i Malungs socken. **Anna** Ersdotter (**925**) är äldst född 1862 och **Kerstin** (**864B**) är åtta år yngre. De är två av sammanlagt sex barn till Döllas Erik Persson (1831 - 1915) och Döllas Anna Ersdotter (1826 - 1914). Anna kan inte spåras att ha vistats på Sollerön. Mest troligt är att Axel Grinde läste lite snett i husförhörlängden. Anna prövade däremot sina vingar i Gottröra i Norrtälje kommun i två år innan flytten till Rätan. Mellansystemen Brita hamnade till slut i Gävle utan att ha passerat Rätan. Systrarna anländer samtidigt till Rätan. Det visar sig att även två av de tre äldre bröderna samt fadern har bott och verkat i Rätan!



Tredjedagjul 1892 börjar **Anna** som piga hos sin bror Döllas **Erik** Eriksson, Grindes tabell 830. **Erik**, hustrun och förstfödda dottern Signe Eugine flyttade i oktober 1885 till Britas hemby Handsjön. Britas föräldrar är Nils Mårtensson (1818 – 1893) och Sara Sivertsdotter (1823 – 1910) tabell 392. **Erik** och Brita har vistats fyra år i Trondheim där de gifte sig och fick en dotter 1884. I december 1889 går flyttlasset med ytterligare en dotter till Rätansbyn. Enligt Grinde var det **Erik** som byggde byns ångsåg. **Annas** tid som piga hos sin bror med fru och tre döttrar blir kort då de utvandrar till USA i augusti 1893. **Anna** finner en ny plats i tillvaron då hon två månader efter familjens avfärd gifter sig med **Johan** Wilhelm



Jönsson Lundqvist. Med **Johans** mor Ingrid Kristoffersdotter (1846 - 1940) delar jag flera anor i ännu fler släktlinjer. Alla mina far- och morföräldrar bidrar. För fortsättningen av berättelsen notera att Ingrids mormor är prästdottern Maria Elisabet Staaf (1785 – 1862). Grinde antecknar att **Johan** under en period är kyrkvärd och försörjer sig som kolportör. Enligt Wikipedia i januari 2021 förtjänar han då sitt uppehälle som *"kringresande försäljare/spridare av religiös litteratur, ofta i kombination med en verksamhet som predikant. Betydelsen finns i svensk skrift första gången 1831."* Vidare står att läsa: *"Ur kolportörsyrket utvecklades det frikyrkliga predikantskapet."* I Rätans kyrkböcker tituleras **Johan** predikant. **Anna** och **Johan** har inga barn när båda går ur tiden i Rätan våren 1940.

Fotot till höger är hämtat från Jamtlis bildarkiv och har bildtexten "Evangeliska Fosterlands Stiftelsens predikant J.W. Lundkvist den 18 Mars 1919."



Kerstin börjar som piga hos "Präst Jacob" och hans son Jöns. Dessa två är son och sonson till Komminister Gustaf Wilhelm Zetterberg verksam i Rätan åren 1828 till 1855. Om Gustaf Wilhelm berättas från fler än en källa att han, milt uttryckt, var benägen att ofta smaka starkt. Fler än en gång lär den atletiske sonen, bonden, gästgivaren och kyrkvärden efter en förrättning burit hem sin far. Kanske var det vid ett sådant tillfälle som fadern använde uttrycket: "Det blir väl bättre, när det ger sig." **Kerstin** träffar aldrig Gustaf Wilhelm eftersom han avled sista året i sitt ämbete. Hon verkar bli kvar hos Zetterbergarna fram till våren 1897 då hon gifter sig med **Erik** Eriksson Westling. Kyrkböckerna avslöjar att relationen har tjuvstartats då äldsta barnet Betty föds fjorton dagar efter bröllopet. **Erik** är yngst i en syskonskara av fem. Far är bonden Erik Persson (1818 – 1902) och farfar är gästgivaren Per Eriksson (1780 – 1832). Mor är Magdalena Nilsson dotter till fjärdingsmannen och kyrkvärden Nils Olsson i Bryngelhögen. Hon förlorar sitt liv dagen då Erik föds 1863. Två av hans syskonen dör unga och äldsta brodern Per flyttar med sin familj till Oviken och senare till Undersåker i Åre kommun. Kvar blir den tre år äldre Nils, slaktare i Rätansbyn. Bland slaktarens barn har **Erik** kusinen Erik Anton som enligt Grinde tog sig namnet Svedringsky. Grinde antecknar att han var en mycket berest man när han avlider i Falun. Erik Anton var inte känd som Svedringsky när han sjuk i tuberkulos avlider av akut blindtarmsinflammation på lasarettet i Falun den 26 mars 1916. I dödsnotisen anges att det var en gårdfarihandlare som begravdes i Falun den 3 april. Vid dödsfallet var han skriven på Kvarngatan på Söder i Stockholm.

Erik och jag delar flera anor i flera släktlinjer. Alla mina far- och morföräldrar bidrar även här. Jag undrar om svågern visste hur väl de var släkt? Det flöt även en gnutta finskt blod i deras kroppar och de dropparna kom från samma man. Löjtnanten och sedermera kaptenen vid Jämtlands regemente Henrik Krus, född i Åbo 1715 och död i Rätan 1797, hade bland flera barn två döttrar. Maria är **Johans** morfars mormor och Margareta (Greta) är **Eriks** mormors mor.

Kerstin och **Erik** flyttar 1907 till Järna socken i Dalarna. De slår sig ner i Vansbro och **Erik** försörjer sin familj som bryggeriarbetare. Dottern Betty har nu två yngre bröder Erik Rudolf och minstingen Harry Ragnvald. **Erik** avlider 1912 av hjärnhinneinflammation. De där på följande två åren dör **Kerstins** föräldrar som enligt kyrkböckerna är skrivna i Malung men vistas i Vansbro.

Kerstins dotter gifter sig 1922 och blir Skinnar Betty Persson. Erik Rudolf dör vad jag kan forska fram ogift och barnlös i Vansbro 94 år gammal. Harry Ragnvald gifter sig två gånger, dör 1988 i Dala-Järna. Även här misslyckas jag med att hitta någon avkomma. Skinnar Betty verkar inte heller fått några biologiska barn innan hon dör i Dala-Järna 1967. **Kerstin** bosatt i Dala-Järna lämnar jordelivet 1957.



Anna och **Kerstins** bror **Anders** flyttar till kusten i Ångermanland. Han anges ha varit artillerist när han gifter sig i Säbrå socken. Avlider gör han som änklings efter Anna Greta från Stigsjö socken med vilken han fått fyra barn. Den före detta stuveriarbetaren begravs i Härnösand 1933.

Återstår att redogöra för broder **Per**. I folkräkningen för 1890 i Malungs socken är han obefintlighetsregistrerad för åren 1881 till 1890. I husförhörlängden omfattande åren 1886 till 1895 anges han

som utflyttad 1889 utan att det noterats vart. Jag kan inte hitta någon notering om att **Per** flyttat till Rätan. Det är inte ovanligt att personer under kortare tid vistas på annan ort än där de är skrivna. Det är kanske därför som det inte finns några uppgifter om var han levde och bodde när han genom en olyckshändelse den 6 februari 1891 avlider i Rätans socken. I död- och begravningsboken står att läsa: "*Vid fällande af ett träd i skogen erhöill han ett slag av trädet i hufvudet och afled 2 dygn där-efter*". Han begravs i Rätan den tjugooandra samma månad. Hjälpte **Per** sin bror **Erik** och bodde hos honom när ångsågen anlades? Om det var så finns det inte några spår av det i kyrkböckerna. Intressant i sammanhanget är att det finns en, vad jag vill kalla, vistelsenoteringen i husförhörslängden i Malung som anger "*Rätan*" på raden för syskonens far **Döllas Erik Persson**. Tidsspannet för noteringen innebär att det finns en möjlighet att även han var på plats och hjälpte till vid anläggandet av ångsågen.

Till sist en spekulatoin. Två år innan **Erik** flyttar från Handsjön till Rätansbyn flyttar snickaren Halvar Persson från Malung till Rätan. Han gifter sig senare på året 1887 med Elisabeth dotter till "Präst Jacob", tabell 832. Det förekommer en hel del sammanträffanden involverande Malungsborna och prästläkterna i Rätan. Jag har vare sig kunskap om eller bevis för att de hade några affärer ihop men det kittlar min nyfikenhet att någon gång forska om ångsågen.

Ytterligare en iakttagelse: **Döllas Annas** svärfar Jöns Jansson Lundqvist är son till Jo Gulliksson Ström och Marit Stefansdotter. Paret från Ljusnedals socken är de första nybyggarna i Yttre Hågådalen i Idre socken vilket är den plats varifrån min mormors syster Karins blivande man Magnus Jonsson lämnar för Kanada. Läs mer i berättelserna "**Kanada**" och "**Kanda 2**" på www.anhalten.se.

Det finns fler in- och utflyttningar mellan Rätan och Dalarna att forska i. Återstår att se om det då dyker upp några ättlingar som kan bidra till historien. Folket från Döllas i Sillerö lämnade inga dokumenterade avkommer efter sig i bygden och Halvar Persson försvann tillsammans med dottern Maria till Umeå 1920. Ska svar hittas om syskonen så kanske de ska sökas i Härnösand eller varför inte i Dallas.